

Beslutningsforslag nr. B 14. Fremsat den 8. oktober 1985 af Albrechtsen (VS), Elisabeth Bruun Olesen (VS), Riishøj (SF) og Thoft (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om ikke-førstebrug af atomvåben

Folketinget pålægger regeringen at udfolde enhver anstrengelse for at få alle stater til ubetinget at give afkald på adgangen til førstebrug af kernevåben af enhver art.

Folketinget pålægger endvidere regeringen i alle relevante internationale sammenhænge at gøre gældende over for de atomvåbenbesiddende magter, at førstebrug af atomvåben vil være en forbrydelse mod menneskeheden.

Endelig pålægger folketetinget regeringen i overensstemmelse med dagsordenen af 3. maj

1984 at arbejde for en international aftale, herunder mellem NATO og Warszawapagten, om nej til førstebrug af kernevåben af enhver art, og som et første konkret skridt pålægger folketetinget regeringen at stille forslag i NATO om følgende:

At NATO og de vestlige atommagter skal tilbyde Sovjetunionen og Warszawapagten at indgå en aftale om nej til førstebrug af kernevåben af enhver art.

Bemærkninger til forslaget

Da folketinget den 22. marts 1984 på baggrund af et VS-forslag (se Folketingstidende 1983-84, 2. samling, forhandlingerne sp. 259 og 2802 samt tillæg A sp. 1055) diskuterede spørgsmålet om førstebrug af atomvåben, var der bred enighed om, at det er afgørende at sikre, at atomvåben aldrig tages i brug. Som forsvarsministeren udtrykte det: »Regeringen vil ... til enhver tid arbejde for, at antallet af atomvåben begrænses mest muligt, og at brug af disse våben aldrig bliver aktuel.«

Dette skal ses i sammenhæng med, at ingen har søgt at bestride, at en førstebrug af atomvåben vil udløse en altødelæggende katastrofe.

Det vil være den mest ansvarløse og forbryderiske handling, som overhovedet kan tænkes, og intet - intet - ville kunne retfærdiggøre denne handling.

Den beskrivelse af problemet, som de tidligere rådgivere for flere amerikanske præsidenter McGeorge Bundy, George F. Kennan, Robert S. McNamara og Gerald Smith har givet, er fortsat fuldt ud dækkende:

»Det er på tide, at man erkender, at ingen nogen sinde har kunnet fremkomme med overbevisende argumenter for, at brugen af kernevåben, selv i den mindste målestok, med nogen sandsynlighed skulle kunne forblive begrænset. Alle seriøse undersøgelser og alle militære øvelser gennem de sidste 25 år har demonstreret, at selv den mest begrænsede brug i kamp ville betyde enorme ødelæggelser for den civile befolknings liv og ejendom. Der er ingen grund til at tro, at en sådan kernevåbenaktion ikke ville føre til altødelæggende gensidig anvendelse af kernevåben. Enhver brug af kernevåben i Europa af NATO-landene selv eller rettet mod disse indebærer en høj og uundgåelig risiko for at eskalere til den totale atomkrig, som vil bringe ødelæggelse til alle og sejr til ingen.

Det eneste klart definerede brandbælte mod en total atomkrigskatastrofe er det, der løber mellem alle andre typer konflikter og en hvilken som helst brug af kernevåben. At holde dette skel entydigt og stærkt er i hele menneskehedens dybeste interesse. (...) På baggrund af de forfærdelige konse-

kvenser af selv den mest begrænsede brug af kernevåben og umuligheden for begge parter i at give nogen garanti mod ubegrænset eskalering må man nære den alvorligste tvivl om det kloge i en politik, som understreger effektiviteten af en eller anden form for førstebrug af kernevåben fra den ene eller den anden side. Det synes således på tide at overveje mulighederne, kravene, vanskelighederne og fordelene ved en politik baseret på ikke-førstebrug.« (Fra »Kernevåben og Atlantpagten« i bogen »NATOs strategi. Førstebrugsdebatten«, SNU 1982).

Men på trods af, at alle synes at have erkendt, at førstebrug af atomvåben vil være kollektivt selvmord, er der endnu ikke fra den danske regerings side gjort noget som helst effektivt for at fremme denne sag. Tværtimod har regeringen, da den i FN fik chancen, direkte modarbejdet (stemt imod) et forslag mod førstebrug af atomvåben (se nedenfor).

I foråret 1984 så det ellers ud, som om der skulle til at ske noget. I folketingets dagsorden af 3. maj 1984 blev det slået fast, at regeringen skal arbejde for en international aftale, herunder mellem NATO og Warszawapagten, om nej til førstebrug af kernevåben af enhver art.

Men regeringen foretog sig ingenting. Jo, den meddelte de øvrige NATO-lande, hvad folketinget havde besluttet, dvs. hvad enhver i forvejen kunne læse i aviserne, men derudover foretog den sig intet.

I oktober 1984 meddelte NATOs nye generalsekretær, Lord Carrington, at NATO ikke vil binde sig til at love at lade være med at bruge atomvåben. Lord Carrington mente, at et sådant løfte ville svække »afskrækkelsen mod et konventionelt angreb« (se Information den 18. oktober 1984).

På trods af, at NATO dermed officielt blokerede for muligheden for en aftale om forbud mod førstebrug af atomvåben, foretog regeringen sig ikke noget.

I NATO-kredse hævdes det ofte, at et styrket konventionelt forsvar - herunder iværksættelsen af nye doktriner som f.eks. FOFA - vil kunne hæve

atomtærsklen, dvs. mindske risikoen for, at atomvåben tages i brug, eller i hvert fald udskyde anvendelsen af atomvåben.

Dette har også ført til teorien om, at den konventionelle oprustning skulle kunne gøre det muligt at undgå såkaldt »tidlig førstebrug« af atomvåben.

Dyvig-rapporten slår klart til lyd for denne tankegang. På side 77 i rapporten siges det, at et skridt på vejen til en aftale om afkald på førstebrug af atomvåben »ville være en ensidig konventionel styrkelse« af NATO »med det formål at undgå tidlig anvendelse af atomvåben. Sådanne bestræbelser på at hæve atomtærsklen er allerede under overvejelse i NATO«.

Nu er dette forsøg på at sammenkæde spørgsmålet om førstebrug og spørgsmålet om den såkaldt konventionelle balance helt uacceptabelt alene af den grund, at man kan ikke forhandle om adgangen til at begå en sådan forbrydelse, som brugen af atomvåben vil være. Forslagsstillerne kan under ingen omstændigheder acceptere, at et løfte om ikke at begå denne forbrydelse skal gøres betinget af andre krav opfyldelse.

Men hertil kommer, at teorien om, at et styrket konventionelt forsvar skulle mindske risikoen for anvendelse af atomvåben, er særdeles tvivlsom.

For det første er der en oplagt risiko for, at vestlig konventionel oprustning vil blive mødt med tilsvarende oprustning i Øst, og at det hele altså udmunder i et nyt oprustningskapløb på konventionelle våben sideløbende med den atomare oprustning.

For det andet tyder alt på, at den nuværende vestlige konventionelle oprustning øger – og ikke mindsker – faren for krig og dermed i sidste ende faren for atomkrig, for ingen tror vel på, at en krig vil kunne begrænses.

Indførelsen af en mangfoldighed af nye højteknologiske og avancerede konventionelle våben og udviklingen af nye militære doktriner byggende på anvendelsen af disse våben øger risikoen for krig.

Dette gælder i ganske særlig grad med hensyn til USAs konventionelle oprustning, hvor brugen af de nye våbentyper skal ses i sammenhæng med Airland Battle-doktrinen og dennes konkrete udmøntning i Field Manual 100-5, der er gældende for de amerikanske hærstyrker, og hvor der forudses en tidlig anvendelse af såvel konventionelle som atomare og kemiske våben på den såkaldt integrerede slagmark.

Men det vil også være resultatet af den oprustning, som planlægges i NATO i forbindelse med

udviklingen af FOFA-doktrinen, der bl.a. bygger på brugen af »dybe slag«.

I den forbindelse kan forslagsstillerne helt tilslutte sig Lasse Budtz' udtalelser i folketinget den 22. marts 1984:

»Hvis Vesten vil ramme modparten med såkaldte dybe slag efter et angreb, vil modparten formentlig meget hurtigt beslutte sig til at gøre nøjagtig det samme. Med stærkt avancerede konventionelle våben, f.eks. nye, meget træfsikre missiler med konventionelle spræghoveder, vil ødelæggelserne kunne blive af et sådant omfang, at den angrebne part hurtigt vil blive fristet til at bruge kernevåben. Og hvordan skal man i øvrigt kunne kontrollere med sine observationssystemer, om det angreb, der nærmer sig, har konventionelle eller atomare spræghoveder?« (Se Folketingstidende 1983-84, 2. samling, forhandlingerne sp. 2748).

Danmarks stemmeafgivning på FN-generalforsamlingen

I november 1984 gik regeringen fra passivitet over til direkte at modarbejde det pålæg, folketinget den 3. maj 1984 havde givet regeringen. På trods af et klart råd fra et flertal i det udenrigspolitiske nævn besluttede regeringen, at Danmark skulle stemme imod et resolutionsforslag om nej til førstebrug af atomvåben.

Ikke alene modarbejdede regeringen dermed direkte bestræbelserne for at få gennemført en aftale om forbud mod førstebrug af atomvåben, men det forhold, at regeringen ikke i den efterfølgende forespørgselsdebat blev pålagt at ændre Danmarks stemmeafgivning ved den endelige afstemning i FN-generalforsamlingen, inderbar desforuden en svækkelse af det udenrigspolitiske nævns stilling og en svækkelse af den i forvejen utilstrækkelige parlamentariske kontrol med udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

Socialdemokratiets ordfører, Lasse Budtz, sagde i folketinget den 7. december 1984, at socialdemokratiet ikke ønskede et folketingsvalg på spørgsmålet om FN-resolutionen, bl.a. fordi denne resolution ikke var helt tilfredsstillende formuleret og bl.a. manglede en direkte opfordring til forhandlinger mellem NATO og Warszawa-pagten, »og disse to pagter må selvsagt inddrages i forhandlingerne om et internationalt forbud mod førstegangsbbrug« (Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne sp. 3473).

Senere i samme debat gentog den socialdemokratiske ordfører, at netop de to pagter må direkte

inddrages i forhandlinger om dette spørgsmål, og han slog derefter til lyd for, at regeringen i NATO kan rejse spørgsmålet om atomvåbenpolitikken, herunder spørgsmålet om førstebrug (se Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne sp. 3528).

Sovjetunionen og Warszawapagtlandene har for længst foreslået en aftale om afkald på førstebrug af atomvåben, og derfor er det klart, at et positivt udspil fra NATO og USA vil være vejen til afgørende gennembrud i denne sag.

Det vil også være et skridt fra vestlig side, som i allerhøjeste grad kunne være med til at forstærke mulighederne for et heldigt resultat af de påbegyndte nedrustningsforhandlinger mellem USA og Sovjet.

Som ovenfor nævnt har NATO-ledelsen hidtil været klart imod et sådant initiativ, og derfor må det være en indlysende dansk opgave at rejse spørgsmålet i NATO (f.eks. på et kommende udenrigsministermøde) i form af et konkret forslag.

Efter forslagsstillernes opfattelse bør Danmark desuden meddele, at Danmark naturligvis ikke kan tage noget medansvar for en atomvåbenstrategi,

der bygger på adgangen til førstebrug af atomvåben.

Nærværende beslutningsforslag er en genfremstilling af et af venstresocialisterne og socialistisk folkeparti den 12. februar 1985 fremsat forslag, se Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne sp. 5762 og 7095 samt tillæg A sp. 3469 og tillæg B sp. 1369.

Forslaget nåede ikke til 2. behandling i den pågældende folketingsssamling. I en beretning afgivet af forsvarsudvalget den 9. maj 1985 redegør et flertal i udvalget for, hvorfor bl.a. dette forslag ikke kunne færdigbehandles:

»Et flertal (socialdemokratiets, det konservative folkepartis, venstres, centrum-demokraternes og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) finder, at det på nuværende tidspunkt, hvor ikke alle udvalgets spørgsmål vedrørende de ovenfor nævnte beslutningsforslag er besvaret, ikke er muligt at færdigbehandle forslagene.«

Forslagsstillerne håber på den baggrund, at det nu vil blive muligt at få alle spørgsmål besvaret og forslaget færdigbehandlet.